

Världen i Västerbotten

Ett integrationsprojekt
drivet av

Länsbiblioteket i Västerbotten

Projektet Världen i Västerbotten ingår i en strategisk satsning från Länsbiblioteket i Västerbotten för att undersöka hur biblioteken kan utveckla sin roll som en kraft för integration. Det handlar om hur servicen till invandrare kan förbättras och hur biblioteken kan bidra till kulturöverskridande möten och öppna rum för dialog och kunskapsutbyte mellan människor med olika bakgrunder.

Projektet vill främst främja invandrarungdomarnas delaktighet i det svenska kulturlivet och synliggöra för svenska ungdomar de möjligheter som det mångkulturella samhället erbjuder. Projektet vill också utveckla bibliotekens roll i integrationsprocessen och syftar till att utveckla nätverk mellan bibliotek, studieförbund och andra aktörer på kulturområdet.

Projektnamn: Världen i Västerbotten

Projektanordnare: Länsbiblioteket i Västerbotten

Projektperiod: 2009-05-15 – 2010-03-31

Total projektkostnad: 828 318 kr

Medfinansiärer: Västerbottens läns landsting, Statens kulturråd, Länsbiblioteket i Västerbotten

Projektpartners: Umeå Legend Club, Åsele kommun, Vilhelmina kommun.

Föreningen Kulturstorm, Film i Västerbotten, Studieförbundet, KFUM

För mer information, kontakta: Dan-Ove Willman, projektledare

Telefon/fax 090-7854589, fax 090-77 08 87

E-post: danove.willman@vll.se

Ev. hemsida med projektinfo: <http://www.vll.se/lansbiblioteket>

Rapportförfattare: Dan-Ove Willman

Övrigt material:

Tillsammans är integration. Intervjuer med projektdeltagare av Lina Forsebrant

SAMMANFATTNING

Projekt *Världen i Västerbotten* har syftat till att skapa interkulturella mötesplatser och nätverk för ungdomar i Västerbotten med kommunbiblioteken som en central aktör och med målet att mötas i berättelser och litteratur. Projektet har erbjudit ungdomar med olika bakgrund möjlighet att mötas kring kreativa aktiviteter som boxning, dans, teater, film, berättande och skrivande. Med utgångspunkt i de relationer och nätverk som successivt byggdes upp vid olika läger och workshops ville projektet inspirera och utbilda ungdomar att bli aktiva aktörer för kultur och integrationsarbete i sina närmiljöer. Projektet har samlat ungdomar från Nordmaling, Umeå, Vilhelmina och Åsele kommuner och aktiviteter har genomförts på samtliga dessa orter. Projektet har nått ut till sammanlagt mellan 500 och 600 ungdomar. Målet var att i samtliga aktiviteter åstadkomma en blandning mellan deltagare av svensk och deltagare med utländsk härkomst, likväl som mellan ungdomar från Umeå och ungdomar från länets mindre kommuner. Projektet har också eftersträvat en jämn könsfördelning.

För de aktiviteter som riktat sig till avgränsade grupper och krävt anmälan har vi uppfyllt denna målsättning. Av totalt 131 deltagare har 65 varit tredjelandsmedborgare och 66 svenska medborgare. Vidare har 53 varit kvinnor och 78 män. När det gäller relationen stad och mindre kommuner är likartat när det gäller de avgränsade aktiviteterna. Räknar vi in de öppna aktiviteterna blir det en stor övervikt för ungdomar från inlandskommunerna då vi endast genomfört inspirationsturnéer där

Mellan den 15 maj 2009 och den 31 mars 2010 har två kulturläger genomförts med ett varierat utbud av idrottsliga och kulturella aktiviteter. Vidare har fyra helgworkshops genomförts – två med fokus på drama och teater och en filmworkshop och en ledarskapsworkshop. En endagsworkshop med ett varierat utbud och sex inspirationsturnéer på fritidsgårdar, bibliotek och skolor har genomförts.

Projektet har planerats och genomförts i nära samverkan med bibliotek och fritidsgårdar i Åsele och Vilhelmina samt med den mångkulturella och värdegrundsstyrda sportföreningen Umeå Legend Klubb. Andra viktiga samarbetspartners har varit föreningen Kulturstorm, Film i Västerbotten, Studieförbundet och KFUM.

Vid projekttidens slut finns ett etablerat nätverk av ungdomar och andra som deltagit i projektet. Detta nätverk utgör grunden för flera nya projekt som bygger vidare på de positiva resultaten från Världen i Västerbotten.

PROJEKTIDÉN – PROJEKTETS HUVUDSAKLIGA SYFTE OCH INRIKTNING

Bakgrund

Genom samtal med länets integrationsdirektör blev projektägaren uppmärksam på att biblioteken i allmänhet är en förbisedd resurs i de partnerskap som bildats för flyktingmottagande och integration. En central uppgift för Länsbiblioteket är att stödja kommunbiblioteken i att utveckla den kompetens som krävs för att kunna ge bra service åt befolkningen. I detta uppdrag ingår också att utveckla biblioteken i rollen som kunskapscenter och mötesplatser för mångfald, integration och demokrati och vi ville utveckla former för detta. Under hösten 2008 besökte personal från Länsbiblioteket Storuman, Vilhelmina och Åsele för breda referensgruppsträffar där Länsbiblioteket inventerade de lokala behoven och samlade in synpunkter på vilken roll Länsbiblioteket skulle kunna spela genom ett eventuellt framtida projekt.

Länsbiblioteket har genom åren utvecklat erfarenheter av att arbeta med kulturella mötesplatser för ungdomar samt att öka ungas deltagande i kulturaktiviteter i hela länet. Exempel på sådana projekt som drivits genom åren är det EU-finansierade *Kulturlän-k Västerbotten* som under sex år samordnade länets kulturkonsulenter till en offensiv satsning med bland annat workshops och läger. *Kulturlän-k Västerbotten* som drevs mellan åren 2001 och 2006 innefattade dock inga integrationsaspekter även om länets mångkulturkonsulent deltog och mångkulturfrågor lyftes i olika sammanhang. Projektet *I rörelse* drevs med medel från Statens Kulturråd i samarbete med studieförbundet SISU och syftade till att stimulera till läsning bland idrottsaktiva barn. Eftersom idrotten och särskilt fotbollen är en arena där invandrarbarn har goda förutsättningar att ta plats, så samlade projektet kunskaper som blev till nytta för nästa kulturrådsfinansierade projekt. *Muhammad från Frostmofjället – berättelser om manlighet i mångkulturella miljöer* var framför allt ett läsfrämjande projekt men de kontaktytor och de problemställningar som utvecklades där skapade, tillsammans med

erfarenheterna från tidigare projekt, goda förutsättningar för det här aktuella EU-projektet *Världen i Västerbotten*. Projektidén är alltså sprungen ur en långvarig omvärldsanalys och en successivt utvecklad strategi för att arbeta med unga, integration och mångkultur.

PROJEKTUPPLÄGG

Syften och mål

Projektet har haft tre avgränsade syften:

Att främja invandrarungdomars delaktighet i det svenska kulturlivet och synliggöra för svenska ungdomar de möjligheter det nya mångkulturella samhället erbjuder.

Att skapa mötesplatser och samverkansformer som gagnar interkulturellt utbyte och ömsesidig förståelse med hjälp av skrivande, berättande och andra konstformer.

Att utveckla bibliotekens roll i integrationsprocessen genom att utveckla nätverk mellan bibliotek, studieförbund och andra aktörer på kulturområdet.

Målgruppen har varit ungdomar 15-25 år och målet har varit att åstadkomma en jämn fördelning mellan ungdomar med invandrarbakgrund och svenskfödda ungdomar samt mellan ungdomar från Umeå och ungdomar från mindre kommuner. Det har också varit viktigt att uppnå en jämn könsfördelning. Andra viktiga målgrupper har varit personal på biblioteken samt personer som arbetar med integrationsfrågor bland ungdomar.

De mål projektet strävade efter formulerades på följande vis:

Invandrarungdomarna blir synliga individer med unika historier och unika mål.

De svenska ungdomarna får en större förståelse för invandrarnas bakgrund och för migrationens positiva möjligheter.

Bibliotekspersonal får ökad kunskap att möta invandrares behov.

Det större existerande kulturnätverket runt projektet får en tydligare bild av sitt uppdrag att verka för integration och får bättre redskap att arbeta med.

Samverkan

Initialt öppnade projektet för bred samverkan med institutioner och föreningar i ett till stora delar existerande nätverk. När projektet väl funnit sina former visade sig samverkan med biblioteken och fritidsgårdarna i Vilhelmina och Åsele samt med Studieförbundets avdelningar i Nordmaling, Umeå och Vilhelmina särskilt betydelsefulla.

Former för projektstyrning och målgruppens delaktighet

Projektet har haft en styrgrupp med chefen för Länsbiblioteket Susanne Ljungström som ordförande och företrädare för projektägaren. Övriga ledamöter har varit Christer Staaf förvaltningschef i Vilhelmina kommun, Åsa Persson, bibliotekschef i Åsele samt Raad Al-Duhan och Hanna Hindriks från föreningarna Umeå Legend Club respektive Kulturstorm. Vidare har projektet haft en referensgrupp bestående av ungdomar från Umeå, Nordmaling och Vilhelmina. Den gruppen har träffats i anslutning till aktiviteterna och projektledningen har kontinuerligt rådgjort med dessa. Några ungdomar har haft uppdrag med smärre arvodering i anslutning till sommarläger och höstlovsläger och dessa har spelat en betydelsefull roll både för aktiviteternas utformning och för rekrytering och förankring i målgruppen. Tidigt under projektet formerades också en pedagogisk ledningsgrupp bestående av projektledaren Dan-Ove Willman, Raad Al-Duhan och dramapedagogen Marina Eliasson. Den gruppen har tillsammans byggt nära relationer med ungdomarna, samlat in synpunkter och fortlöpande rådgjort om projektets utveckling och aktiviteternas utformning. Betydelsen av att det funnits tre vuxna ledare som återkommit i projektets aktiviteter och på olika sätt hållit sig tillgängliga för dialog med ungdomarna kan knappast överskattas med avseende på den personliga utveckling och den varma gemenskap som många av deltagarna vittnat om. Mellan aktiviteterna har kontakterna hållits via mail och via facebook, särskilt det senare visade sig vara ett fantastiskt redskap för kommunikation och nätverksbyggande med ungdomsgruppen. Möjligheten att knyta an till ungdomars bruk av sociala medier har också öppnat nya möjligheter för biblioteken.

PROJEKTETS GENOMFÖRANDE

Ungdomar är en lätttrörlig och svårfångad grupp. De har ofta en självbild och en identitet som är kopplad till en stark grupptillhörighet. Denna kan vara baserad på delaktigheten i en subkultur eller ett viktigt gemensamt intresse. Även om de på många sätt är öppna, nyfikna och formbara så innefattar också utvecklingen mot en vuxenidentitet ett stort behov av att i olika sammanhang manifesteras ”vem man är”. Det är därför inte självklart att ungdomar lockas av ett projekt som går ut på att överskrida gränser och möta annorlunda människor i nya sociala sammanhang. I synnerhet inte om man av någon anledning anser sig tillhöra en marginaliserad grupp. Vid rekrytering av deltagarna har därför aktiviteterna betonats framför mötena. En ”grundfilosofi” för projektet har varit att när människor förenas av ett delat intresse eller av strävan mot ett gemensamt mål så släpper man garden och utvecklar en djupare och mångsidigare bekantskap så att säga som en bieffekt. Detta har också utgjort utgångspunkten för vår övergripande metod. Gentemot ungdomarna har projektledningen framför allt velat skapa sammanhang där samtal kan börja och integration kan ske. Därefter har frågeställningar som ungdomarna väckt fångats upp och förts vidare i mer eller mindre organiserade former. Genom att deltagarna fått aktivt gensvar på sina synpunkter har de snabbt funnit sig till rätta i projektet och dessutom aktivt bidragit till att rekrytera nya deltagare.

Organisationsstrategi

För att denna metod skulle vara möjlig på den korta tid som stod till buds har samarbetet med Raad Al-Duhan och hans ungdomsverksamhet Umeå Legend Club varit av utomordentlig betydelse. Raad Al-Duhan är en 25-årig ungdomsledare och idrottsman med irakiskt ursprung. Han kom som flykting med sin familj till Gävle i mitten av 90-talet. Där kom han så småningom att arbeta som lärling hos den legendariske Moussa N'Diaye som vann Svenska hjältars utnämning Årets eldsjäl 2009 för sitt outtröttliga arbete för barn och ungdomar i Gävles utsatta bostadsområden. Efter att ha arbetat tillsammans med Moussa N'Diaye i 5 år och tillägnat sig dennes metoder flyttade Raad till Umeå för att dra igång en egen verksamhet. Umeå Legend Club har nu verkat i 5 år och erbjuder barn och ungdomar meningsfulla, roliga och utvecklande fritidsaktiviteter i utbyte mot ett tydligt krav på skötsamhet och avhållsamhet från tobak, alkohol och droger. Kring Raads verksamhet har hundratals ungdomar flockats genom de år han verkat och han har också uppmärksammats både i och utanför kommunen.

Med Raad Al-Duhan, hans verksamhet och hans förmåga att snabbt etablera relation till människor i olika åldrar, förelåg god startpunkt för projektet och också en idé om en metod som vi tillsammans kunde vidareutveckla i samklang med projektets syften och mål. Med Umeå Legend Club som samverkanspartner redan i projektets inledning kunde vi omedelbart skapa ett förtroendefullt klimat där nya ungdomar kunde inlemmas i en stimulerande och utvecklande gemenskap och där gruppen snabbt öppnade sig för dialog och relation med de nya lärare som ledde olika workshops.

Detta dynamiska och flexibla sätt att leda projektet krävde stora insatser av den pedagogiska ledningen Willman, Eliasson och Al-Duhan, vilka lade ner mycket tid på att bygga relationer med ungdomarna och ställde sig generöst till förfogande för samtal, mailkontakter och utbyte på facebook även mellan aktiviteterna. Denna arbetsinsats har gett mycket tillbaka i form av engagemang och vilja till delaktighet från ungdomarna och lett till en entusiasm som går att bygga vidare på efter projekttidens slut. Genom att tydligt visa ungdomarna att deras engagemang är värdefullt har flera av deltagarna stimulerats att ta lokala initiativ i samverkan med framför allt bibliotek och studieförbund.

Aktiviteter

Det förhållningssätt som applicerats på alla projektets aktiviteter kan sammanfattas med orden samarbete, dialog och relation. Projektledningen har strävat efter att skapa en bra stämning i aktiviteterna med målet att det ska vara lätt att uttrycka sin uppfattning i olika sammanhang. Vi har också varit måna om att fånga upp intresseyttringar, meningsskiljaktigheter och konflikter på ett sådant sätt att de lett till ökad kunskap och förståelse och ungdomarna har uppskattat att ledarna vid de olika aktiviteterna inte väjt inför svåra frågeställningar när sådan kommit upp.

Vi fick projektet beviljat 2009-05-11, dvs närmare två månader senare än vad som förespeglats i utlysningen. Därför fick vi göra en del omstruktureringar i aktivitetsplanen. Styrgruppen beslöt att inleda projektet med inspirations- och rekryteringsturnéer till Vilhelmina och Åsele där vi bjöd in till aktivitetskvällar med prova-på-workshops i bild, boxning, dans och teater samt information om projektet och det planerade sommarlägret. Närmare 80 ungdomar mötte upp på de båda orterna och vi etablerade flera kontakter som sedan deltagit i olika aktiviteter. Denna tvådagarsturné lade inledningsvis en bra grund för projektet eftersom de medföljande lärarna/ledarna kunde formera sig till en bra pedagogisk

ledning för sommarens läger. Med projektstart så nära sommaren stod det också tidigt klart att vi inte skulle kunna genomföra ett så stort läger som planerat. I stället för 50 ungdomar i fem dagar blev det 24 st i fyra dagar. För att projektet i slutändan skulle nå ut till så många ungdomar som avsetts beslöt vi att göra höstlovslägret större än planerat. Under hösten genomförde vi således två helgworkshops i film och teater med 20 respektive 13 deltagande ungdomar. Höstlovslägret samlade ca 100 ungdomar till ett smörgåsbord av aktiviteter under tre dagar. En workshopsdag i Åsele med boxning, dans, teater och skrivande samlade ca 70 ungdomar. Projektets sista organiserade aktiviteter var en ledarskapskurs över en weekend i januari där 9 ungdomar som följt projektet mer kontinuerligt erbjöds en mångsidig utbildning samt en teaterworkshop i mars med 12 deltagare.

Sammanlagt fyra inspirationsturnéer på temat Boxning böcker och värderingar har genomförts i skolor i Vilhelmina och Åsele kommuner. Detta koncept har varit mycket uppskattat bland både lärare och elever. Genom enklare introduktion till boxningssporten knyter Raad Al-Duhan relation till ungdomarna och låter dem också leda olika övningar. Därefter har vi ett samtal där Raad berättar om sig själv, sin livssyn och sin resa som flykting till Sverige. Därefter pratar vi om böcker och berättelser och Dan-Ove Willman knyter ihop livsberättelsen med historier från myter och litteratur med hjälp av hjälteresas mytologiska figur. På så sätt synliggör vi att vi allas våra liv är en hjälteresa och att berättelserna hjälper oss att förstå varandra och oss själva. Vårt sätt att samarbeta har varit en del av budskapet och vi har gjort en poäng av våra olikheter – att en medelålders, lätt överviktig, svensk akademiker och en 25-årig, sportig muslim från Irak kan ha ett bra samarbete just för att vi är olika och kan komplettera varandras kunskaper. Vi har valt att inte orda så mycket om rasism och främlingsfientlighet utan i stället demonstrera positiva alternativa förhållningssätt. Generellt har detta mött ett mycket gott gensvar hos de unga. Ibland har vi fått påtalat förekomsten av främlingsfientlighet på skolorna men den har i sådana fall avväpnats av vårt positiva och inbjudande förhållningssätt. En slutsats man kanske kan dra är att det allra mesta av främlingsfientlighet bland ungdomar är en mycket ytligt sittande jargong baserad på okunskap och det är ytterst få som inte lägger den åt sidan i mötet med en människa som tydligt står för något positivt.

Vi har också haft olika former av referensträffar med bibliotekspersonal och folk som arbetar med flyktingar. Det budskap vi velat trumma in är att även om ett projekt är tillfälligt så finns biblioteket kvar och där kan man arbeta vidare med sina frågeställningar med hjälp av kunnig

och engagerad personal. Biblioteket i Åsele har inom projektets ram gjort inköp av böcker och medier och eftersom biblioteken i Västerbottens inlandskommuner gör sitt mediebestånd tillgängligt genom en gemensam katalog så har innevånarna i åtta kommuner tillgång till detta material.

Utvärdering och uppföljning

I projektplanen avsåg vi att söka vetenskaplig assistans med utvärdering av projektet. Projektledaren hade samtal med Bo Nilsson som är föreståndare för Kulturanalysprogrammet vid Umeå universitet om att få några studenter som kunde följa projektet. Detta gick inte i lås på grund av svårigheter med att synkronisera vår korta projekttid med deras kursplaner. Eftersom vi ändå ville ha någon form av utomstående granskning så gav vi uppdrag åt bibliotekarien Lina Forsebrant att genomföra intervjuer med 15 personer som deltagit i projektet och sammanställa dessa med sina kommentarer. Vi har också vid olika tillfällen samlat in ungdomarnas synpunkter – oftast muntligt men i ett par fall skriftligt. Projektet har också följts upp vid tre styrgruppsmöten. Fortlöpande kontakter med ungdomarna via referensgrupp och sociala medier har också möjliggjort en tillfredställande uppföljning.

Rekrytering

Metoderna för rekrytering av deltagare i aktiviteterna var väl förberedda genom att länsbibliotekets ambition att utveckla ett sådant projekt var påannonserad vid referensgruppsmöten i Vilhelmina och Åsele samt att Umeå legend Club varit delaktiga i projektets förplanering. Med hjälp av biblioteken och fritidsgårdarna i Åsele och Vilhelmina kunde vi nå ut till målgrupperna innan sommarlov och semestrar tog fart. Umeå legends kontaktytor utgjorde en bra bas för rekryteringen i Umeå och med hjälp från Studieförbundet fick vi också med en grupp ungdomar från Nordmaling. Många ur den grupp som deltog i lägret i slutet av juli har sedan varit behjälplig att rekrytera nya ungdomar. Detta, tillsammans med skriftlig information som vi inför varje aktivitet spridit via bibliotek, fritidsgårdar, och Studieförbundet, har sammantaget bidragit till att vi nått ut till målgruppen och kunnat ha fler deltagare i aktiviteter än vi vågade planera för. Ett antal ungdomar har deltagit i de flesta av projektets aktiviteter, ett något större antal i mer än en aktivitet och vi har genom hela projektet nått ut till nya ungdomar. Vi har också särskilt vänt oss till ungdomar i asylboenden i Åsele och Umeå.

Medverkan från projektpartners

Den närmaste projektpartnern har varit Umeå legend Club. Klubbens ledare Raad Al-Duhan har suttit i projektets styrgrupp och deltagit i det kontinuerliga utvecklandet av projektet. Genom detta nära samarbete och klubbens förankring i målgruppen har projektet tillförts en ovärderlig kompetens. Klubbens medlemmar har också lagt ner avsevärda ideella insatser för att hjälpa till att genomföra aktiviteter. Biblioteken och fritisgårdarna i Vilhelmina och Åsele har helat tiden medverkat till att sprida projektet och de har också ställt upp med lokaler och organisation för genomförande av aktiviteter. Från Studieförbundet har vi fått värdefullt stöd med rekrytering och spridning. För det senare är lokalavdelningarna i Vilhelmina och Nordmaling värda en särskilt eloge. Studieförbundet har också ställt upp med en minibuss för lägret och med lokaler vid höstlovslägret. Projektet har också kunnat samverka med filmlärare från Studieförbundet respektive Film i Västerbotten. Vid höstlovslägret samarbetade vi med KFUM i Umeå som upplät lokaler för olika aktiviteter.

Synliggörande

Vi skickade ut pressmeddelanden inför projektstarten och höstlovslägret som resulterade i uppmärksamhet från lokalpress och lokalradio. Vi har i samband med alla aktiviteter framhållit att projektet drivits med medel från Europeiska integrationsfonden och använt oss av fondens logotype vid all marknadsföring. Dan-Ove Willman och Raad AL-Duhan har berättat om projektet vid ett flertal konferenser och sammankomster och vi bedömer att vi nått ut väl både inom och utom regionen. Det mest talande exemplet på detta är att flera projekt som bygger vidare på erfarenheter från *Världen i Västerbottens* nu ligger i startgroparna i både Umeå och i regionen. Vidare har Länsbiblioteket i Västernorrland har tilldelats medel av Kulturrådet för ett kompetensutvecklingsprojekt där man kommer att ta del av våra erfarenheter och arbetsformer. Att ett bibliotek och en boxningsklubb har ett så organiserat samarbete för att främja läsning och integration har också väckt mycket uppmärksamhet. Vårt okonventionella samarbete har bland annat presenterats av Raad Al-Duhan vid Fryshusets inspirationsdagar i Umeå i november och Ungdomsstyrelsens rikskonferens i Stockholm i december.

Vad gäller erfarenhetsspridning så är det en process som på intet sätt är avslutad, då det egentligen först är nu när det arbetsintensiva projektet är avslutat som vi verkligen kan delge

våra erfarenheter. Det mediebestånd som biblioteket i Åsele fick möjlighet att införskaffa i samråd med företrädare för invandrargruppen finns också kvar. Genom V(-bibliotekens gemensamma katalog är detta tillgängligt för alla inlandskommuner.

Något transnationellt utbyte syftade aldrig det här projektet till. I framtiden skulle det dock vara av stort intresse att i någon form organisera utbyte för att kunna lära sig hur man konkret arbetar med integration och kultur bland ungdomar på andra håll i Europa. Av särskilt intresse skulle det då vara att hitta en samarbetspartner utanför storstadsregionerna.

RESULTAT OCH ERFARENHETER

Redovisning och värdering av aktiviteter

Följande aktiviteter har genomförts med direkt adress mot målgruppen:

17 och 18 juni 2009 genomförde projektet inspirations och rekryteringsträffar på fritidsgårdarna i Åsele och Vilhelmina. Bild, boxning, dans och teater stod på programmet och vi informerade om projektet och knöt kontakter med ungdomar. Vi var fyra personer: projektledaren, samt Raad Al-Duhan som är boxningstränare och ungdomsledare, Felicia Bergström, danslärare samt Marina Eliasson som är bildterapeut och dramapedagog. I Åsele mötte ca 25 ungdomar upp och 12 tecknade upp sig för fortsatt information om projektet. I Vilhelmina deltog ca 45 ungdomar och vi kunde samla 32 namn på listan över intresserade. Där kunde vi också rekrytera två personer till projektets referensgrupp vilka deltagit aktivt i det fortsatta planeringsarbetet. Förutom att promota projektet och förankra det bland ungdomarna syftade resan också till att svetsa samman en kärntrupp av ledare/pedagoger för den fortsatta verksamheten. Under två dygn fungerade vi som en planeringskonferens på hjul och kunde bli konkretiserade många idéer för sommarens läger.

27 – 30 juli 2009 genomfördes ett kulturläger Tavelstö med 24 ungdomar och 5 ledare. Fördelningen mellan svenskfödda ungdomar och invandrarungdomar var 8 – 16, mellan ungdomar från småkommuner och från Umeå likaså 8 – 16. Könsfördelningen blev jämnare och landade på exakt 12 killar och 12 tjejer. Lägreten var förlagt till en vacker lägergård utanför Umeå och förutom de organiserade aktiviteterna bestående av boxning, dans, teater och berättarövningar erbjöds möjligheter till bad, kanotning, fotboll etc. Lägreten beskrivs utförligare i bilagda rapporter av ledarna Marina Eliasson och Andréa Rodrigues

Den 25-27 september 2009 genomfördes en filmworkshop i Vilhelmina med 20 ungdomar och 3 ledare/ lärare. Tack vare samverkan med Film i Västerbotten och Studieförbundet hade vi möjlighet att ta emot fler ungdomar än de 12 som ursprungligen planerats. Ungdomarna fick en introduktion i grundläggande dramaturgi och delades sedan in i 4 grupper med uppgiften att göra varsin kortare film från manus till redigering. Det var ett intensivt arbete som pågick närmast dygnet runt bland ungdomarna. Projektets grundidé att integration främjas av att människor arbetar tillsammans mot ett gemensamt mål bekräftades verkligen. Gruppen var mycket heterogen både med avseende på åldersspridning och var man kom ifrån men den stämning och gemenskap som uppstod överträffade våra förväntningar. Det var mycket intressant att iaktta hur grupperna snabbt formerades och arbetsuppgifter fördelades på ett mestadels smidigt sätt. De filmer som producerades var också imponerande med tanke på den korta tiden och att man i samtliga grupper även var tvungen att samarbeta med människor man inte kände sen tidigare. Så här säger Silvan Koc och Emil Sandström – två åseleungdomar som deltog i filmworkshopen:

Det bästa med projektet har varit att träffa nya människor, och att få göra det man gillar tillsammans med andra som är intresserade av samma saker. Det är stor skillnad att få hålla på med film tillsammans med dem som är engagerade och entusiastiska jämfört med att övertala kompisar som kanske inte egentligen tycker att det är så kul att vara med.

Projektet har varit roligt har gett dem mod att prova nya saker. Emil svarar spontant på frågan om de lärt sig något nytt att han lärt sig att redigera under press på filmweekenden i Vilhelmina. Det var jättekul men lite för lite tid för att man skulle hinna bli riktigt klar och alla kompisarna i gruppen hängde över axeln och hade åsikter om det ena och det andra.

(Ur Lina Forsebrants utvärdering)

9-11 oktober 2009 genomfördes en Teaterworkshop i Nordmaling med Marina Eliasson som lärare. 14 ungdomar deltog. Nio var från småkommuner och fem från Umeå. Av deltagarna hade tre svensk bakgrund och fem var tjejer. Efter inledande övningar för att skapa grupptroghet och frigöra kreativiteten fick deltagarna börja arbeta fram en egen pjäs. Ungdomarna blev själva mycket imponerade över vad de kunde åstadkomma på så kort tid och vi beslöt att de skulle få tillfälle att finputsa detaljerna för att visa den för en större publik

i samband med novemberlägret. Pjäsen var ett familjedrama som knöt an till bl a kulturella skillnader i synen på kärlek och till den uppgivenhet som drogbruk leder till. En av deltagarna kommenterade efteråt att hon aldrig trott att hon skulle spela teater för publik. Och så här säger Mathilda Abrahamsson från Vilhelmina i Lina Forsebrants intervju:

Teater har hon alltid tyckt har varit lite läskigt, men nu fick hon prova i ett sammanhang där det kändes tryggt och kul, vilket ledde till att hon sedan var med på skolans julshow. Det skulle jag aldrig ha varit annars, utbrister hon.

Följande utdrag ur Marina Eliassons presentation av sina pedagogiska utgångspunkter ger också en god bild av teaterns plats i ett integrationsprojekt:

Jag använder drama för att deltagarna ska lära sig mer om sig själva och utveckla sin kreativitet. När deltagarna jobbar med drama/teater tränar de sin spontanitet, lär sig att säga ja till egna och andras idéer. De får även sätta sig in i berättandets olika regler. Av olika idéer som kommer upp från diskussionerna blir så småningom ett manus. Det blir en kreativ process. De lär sig att kommunicera och samarbeta. Och även att läsa av människors signaler, tydliga såväl som dolda. Kroppsspråket, hur vi kommunicerar med kroppen människor emellan.

Den 26 – 28 oktober 2009 genomfördes ett Höstlovsläger med workshops i Umeå. Vid tiden för detta lägers genomförande hade projektet varit i gång i drygt fem månader och bara två återstod av den ursprungliga projektperioden. Detta betydde dels att lägret var att betrakta som ett slags kulmen på projektet och att vi därför tyckte att det var viktigt att försöka göra projektet synligt för en bredare allmänhet. Eftersom det inom projektets ramar också utvecklats ett engagemang och en gemenskap bland ungdomarna så lades ansvaret för planering och genomförande i stor utsträckning på dessa. För att hålla nere kostnaderna och därmed kunna dra med fler ungdomar i aktiviteter valde vi att lägga lägret i Umeå och endast stå för uppehälle för de deltagare som reste från andra orter. Lägret genomfördes som ett slags ”smörgåsbord” med olika workshops att välja emellan och några gemensamma måltider och fikastunder för gemenskapens skull. Lägret genomfördes i samarbete med KFUM och vi kunde nyttja deras vandrarhem, restaurang och samlingslokaler. De senare ställde de upp med gratis och ungdomarna i deras asylboende drogs in i aktiviteterna.

Ett stort antal ungdomar som inte tidigare varit involverade i projektet deltog i olika aktiviteter. Sammanlagt hölls sju olika workshops i boxning och kampsport, skrivande och

journalistik, teater och ledarskap. Till den fest som utgjorde lägrets höjdpunkt hade vi förutom ungdomarna bjudit in en del företrädare för myndigheter och samarbetsorganisationer. Gästerna fick uppleva teaterföreställning producerad av ungdomarna vid den tidigare teaterhelgen, kampsportsshow av medlemmar i Umeå Legend Club och en breakdansföreställning av den lokala dansgruppen Flow Latino. Därtill en kortare presentation av projektet och av vad vi under fem månader uträttat tillsammans tillsammans. Aktiviteterna uppmärksammades både i lokalradio och lokalpress och gav projektet bra PR. Cirka 100 ungdomar deltog i minst en av aktiviteterna

Den 14 november 2009 genomfördes höstens sista utåtriktade aktivitet som var en workshopsdag i Åsele med deltagare även från Nordmaling, Umeå och Vilhelmina. Sammanlagt 70 ungdomar deltog i aktiviteterna som omfattade workshops i boxning, breakdance, teater och skrivande. Dagen avslutades med breakdanceuppvisning och kampsportsshow.

Den 15 – 17 januari 2010 kunde projektet genomföra en workshop med fokus på ledarskap, personlig utveckling och gruppdynamik. Deltagare var 9 ungdomar som deltagit i många av projektets aktiviteter och visat en vilja att påverka och ta ansvar.. Denna kurs som hade Al-Duhan, Eliasson och Willman som ledare/lärare erbjöd också fina möjligheter att diskutera och utvärdera den kultur vi utvecklat tillsammans inom projektet. Inte minst viktigt var att ungdomarna fick möjlighet att ge sin bild av hur de uppfattat ledartrions arbete.

Projektets sista workshop handlade om teater och var förlagd till Umeå 20 – 21 mars 2010. 11 ungdomar fick fördjupa sina sceniska färdigheter med Marina Eliasson, med förhoppning om att hitta former för att kunna arbeta tillsammans efter projekttidens slut.

Utöver dessa workshops har inom projektets ram genomfört 4 inspirationsturnéer på temat Boxning böcker och värderingar på 4 skolor i Åsele och Vilhelmina kommuner. Dessa har nått ca 300 ungdomar och presenteras mer utförligt på annan plats i rapporten.

Sammantaget har projekt Världen i Västerbotten alltså nått ut till över 500 ungdomar. De flesta har endast deltagit i någon enstaka aktivitet men ca 50 ungdomar har deltagit i flera än två aktiviteter och ingått i det tätare nätverk som projektet formerat.

Fördelningen mellan olika ungdomskategorier har varit förhållandevis jämn. Generellt har vi nått fler pojkar än flickor och något fler ungdomar med invandrarbakgrund än med svensk bakgrund men avvikelserna har inte varit särskilt stora. När det gäller förhållandet mellan deltagare från Umeå och från de mindre kommunerna så har det varit förhållandevis jämt om man bortser från de mer öppna workshoptillfällena i Åsele och Vilhelmina samt skolturnéerna med Boxning, böcker och värderingar. Räknar man in dessa så har vi nått ut till betydligt fler ungdomar i inlandet. Ett förhållande som vi anser helt acceptabelt med tanke på dessa kommuners generellt mer begränsade resurser.

Projektets relation till Europeiska integrationsfondens prioriteringar

Projektet inriktade sig på området Praktisk tillämpning av EU:s gemensamma grundprinciper för integration och inom detta område sökte projektet framför allt utveckla former för interkulturell dialog. Genom att knyta an till ungdomars egna erfarenheter och erbjuda möjlighet att arbeta samman kring gemensamma intressen har vi väl uppfyllt denna målsättning. Eftersom vi strävat efter att öka kunskapen om det svenska samhället och utveckla ungdomarna till att bli aktiva aktörer i samhället så har vi också gjort insatser inom de näraliggande delområdena samhällsinformation och medborgarkunskap samt egenmakt. En synergieffekt är t ex att 15 ungdomar under hösten genomgick studiecirkelledarutbildningar och att många av projektdeltagarna i anslutning till projektets aktiviteter på eget initiativ börjat reflektera sig själva i en ledarroll.

Vad gäller de särskilda prioriteringarna så har vi utvecklat former och sammanhang för interkulturell dialog bland ungdomar. Detta var projektets mål och detta har vi lyckats väl med.

De 11 grund principerna

När det gäller de 11 grundprinciperna för integration som täcker in integrationspolitikens alla aspekter så har projektets fokus legat på kulturdialog och kunskapsutbyte.

Den första principen om att integration är en dynamisk tvåvägsprocess har utgjort basen för hela vårt sätt att arbeta. Detta kan tyckas vara en självklar princip men fortfarande betraktas integration alltför ofta som en fråga om vad invandrarna ska lära sig. Genom att utveckla och

driva detta projekt har vi även inom Länsbiblioteket som helhet fördjupat kunskapen om integrationens ömsesidighet och de positiva utmaningar som ett sådant synsätt medför. Vidare har vi inom projektet försökt förmedla grundläggande kunskaper om svensk kultur och historia och de samtal som vi ibland kunnat föra om t ex den svenska demokratins framväxt, om folkrörelsernas historia och hur det kommer sig att vi har en kung som inte har någon formell makt har varit betydelsefulla och uppskattats av de som deltagit. I detta sammanhang är det intressant att notera att många företeelser i svensk kultur och historia framträder i ett nytt ljus även för infödda svenskar när man får anledning att förklara dem för människor med erfarenheter av våld och brytala styresformer. Det har också varit viktigt att aktivt öppna dörrar till organisationer och institutioner, skapa direkta kontakter där det varit möjligt och framför allt förmedla ett budskap att det svenska samhället i allmänhet är mycket positivt till invandrades deltagande i kultur och samhällsliv.

Princip nummer sju som lyfter fram vikten av kontinuerligt samspel mellan invandrare och värdlandets innevånare har vi också iakttagit eftersom vi i alla våra aktiviteter betonar mötets värde för båda parter. Vi har varit mycket tydliga med att vi inte skapar aktiviteter för invandrare utan att vi vill åstadkomma möten där vi lär oss av varandra. Det kan tyckas självklart men en kritisk granskning av många aktiviteter som går under benämningen integration visar att de ofta drivs av en välvillig ambition att göra något för ”de stackars invandrarungdomarna”. Från projekt *Världen i Västerbotten* har vi varit mycket tydliga med att vi vill skapa dialog mellan jämbördiga subjekt och att vi förväntar oss att alla deltagare ska vilja ta plats som aktiva aktörer i samhället.

Effekter för den egna organisationen

En central effekt av projektet för länsbibliotekets vidkommande är en fördjupad kunskap om integrationsfrågorna och hur dessa kan länkas till och bidra till utveckling av de traditionella kulturfrämjande uppdrag som kommunbiblioteken har. Länsbiblioteket har trätt fram som en aktiv aktör i integrationsarbetet och detta har påtagligt utvecklat bibliotekets roll i förhållande till kommunbiblioteken men också i förhållande till skolor, studieförbund, kommunledningar och andra aktörer på integrationsfältet.

Under projektperioden genomförde Länsbiblioteket, med annan finansiering men med tydlig koppling till projektets nätverk och erfarenheter en konferens med titeln ”Vem vi höra min

berättelse”. Där samlades 55 deltagare, företrädesvis personal från skolor och bibliotek, till olika föreläsningar om läsningens och berättandet betydelse för att överbrygga kulturklyftor bland barn. Länsbiblioteket hade särskilt vinnlagt sig om att få med hemspråkslärare och SFI-lärare och föreläsare för dessa bidrog med uppskattade föreläsningar. Det nätverk som etablerades i detta sammanhang kommer att få stor betydelse för länsbibliotekets fortsatta arbete med integration och kulturdiallog.

Mot bakgrund av projekt *Världen i Västerbotten* har Länsbiblioteket också beviljats medel från Statens Kulturråd för ett projekt betitlat *Biblioteket mitt i Världen*. Det är ett projekt som fokuserar på det kompetenshöjande arbete gentemot kommunbiblioteken som inleddes med *Världen i Västerbotten*.

Projektets arbete med att skapa mötesplatser för ungdomar har också rönt positivt intresse både från Västerbottens läns landsting och Regionförbund Västerbotten. Båda institutionerna har förklarat sig intresserade av att vi fortsätter utveckla projekt med likartad inriktning.

Förutsättningarna är alltså mycket goda för länsbiblioteket att fortsätta att vidareutveckla de metoder och strategier som utformas inom projekt *Världen i Västerbotten* samt att sprida dem till nya sammanhang inom länet och landet.

Andra spridningseffekter

Till andra resultat som bör nämnas är att vår närmaste samarbetspartner Umeå Legend Club har beviljats kommunala medel för att under ett och ett halvt år arbeta bland barn och ungdomar i några av Umeås mer invandrartäta områden med en kombination av idrott, värdegrundsamtal och kultur. Parallellt med detta ska klubben också genomföra en längre ledarskapsutbildning för ungdomar som vill göra en insats i mångkulturella miljöer. Dessa medel hade knappast beviljats en liten sportklubb om man inte genom ett nyskapande och välorganiserat samarbete med en kulturinstitution fått möjlighet att synliggöra sin stabila värdegrund, sina kreativa metoder och sina vida sociala ambitioner.

Vidare har länsbiblioteket i Västernorrland inspirerade av vårt arbete sökt och beviljats pengar från Statens Kulturråd för att utveckla former för samarbete mellan bibliotek. I detta projekt kommer de att anlita Raad Al-Duhan och Dan-Ove Willman för att vid några seminarier och workshops delge de arbetsformer som utvecklats inom projekt *Världen i Västerbotten*.

Projektets slutrapport kommer att spridas till organisationer och institutioner som arbetar med integration inom länet och den kommer också att hållas tillgänglig på länsbibliotekets hemsida. Vi har all anledning att tro att vårt arbete kommer att uppmärksammas och öppna för nya samarbeten åtminstone under det närmaste året.

SLUTSATSER

Att arbeta med integration är att lyfta fram det som förenar i det tillsynes väsensskilda och synliggöra för människor att det är just för att vi är olika som vi kan komplettera varandra och ömsesidigt bidra till varandras växt och utveckling.

Världen i Västerbotten var möjligen i förhållande till den korta projekttiden ett väl anspråksfullt projekt. När det gäller att utveckla biblioteken till arenor för integration och kulturmöten återstår en del att göra men ett viktigt steg är taget. Vår analys och vår strategi har bekräftats och vi har fördjupat våra kunskaper och också getts möjligheter att fortsätta detta arbete.

När det gäller ungdomarna så har vi tagit oss an och genomfört en uppgift som vi varit förhållandevis ensamma om och våra resultat har imponerat och inspirerat till liknande arbete på flera håll.

En viktig lärdom som projektet gett är att man måste vara mycket flexibel om man verkligen vill göra ungdomar delaktiga i en process. Man måste ge sig ut till arenor där de redan befinner sig och känner sig hemma och man måste utveckla former för kommunikation som de känner sig förtrogna med. Detta är inte helt okomplicerat när man arbetar inom ramen för så pass strikta strukturer som ett EU-projekt eller ett landsting. Likväl är det nödvändigt om man seriöst strävar efter att överbrygga klyftan mellan myndigheter och samhällsinstitutioner och unga människor som lever med en känsla av att vara marginaliserade och ohörda.

En annan viktig kunskap som projektet genererat och som kommer att ha stor betydelse för fortsatt arbete är att kultur och integration på många vis är samma sak och att de uppgifter kulturarbete och integrationsarbete ställer ytterst har samma syfte och kan ske med likartade

metoder. Vi lever idag i ett samhälle som är alltmer heterogent och fragmentariserat. Detta har en betydligt vidare innebörd än att vårt land i dag befolkas av människor med vitt skilda etniska, religiösa och kulturella bakgrunder. De senaste decenniernas snabba samhällsutveckling och framför allt medieexplosionen gör det allt svårare att tala om en gemensam kultur som infödda svenskar per automatik identifierar sig med. Tillhörigheten till olika grupperingar eller subkulturer har fått allt större betydelse för hur vi ser på oss själva och på vår relation till det samhälle vi lever i. Särskilt märkbart är detta i de yngre generationerna. Formulerat på ett annat sätt kan man säga det inte längre lika självklart finns någon berättelse om Sverige som delas av de flesta.

Mot den bakgrunden blir integration, förstått som en ömsesidig process som berör alla oavsett bakgrund, viktigare än det traditionella begreppet socialisation som byggde på föreställningen om en stabil samhällsgemenskap som omfattades av de flesta och i vilken de unga eller utanförstående skulle – och kunde – dras in. I en sådan dynamisk och snabbt föränderlig samhällsstruktur där människor med ganska disparata värderingssystem har att samverka med varandra blir kultur – och integration – mindre en fråga om att tradera stabila värderingar än att gemensamt skapa nya berättelser och förståelseformer för att människor på ett konstruktivt sätt ska känna sig delaktiga i samhället.

Den upplevelse av tillhörighet som krävs för att ett samhälle ska fungera och utvecklas kan inte skapas genom envägskommunikation. Vi måste alla tillsammans vara delaktig i den process där vi skapar berättelserna och förståelsen kring vad det innebär att vara människa i vår del av världen. Vi måste lyssna på de andras berättelser och vi måste berätta våra egna. Och framför allt måste vi försöka hitta de beröringspunkter som visar att vi hör samman. En ny kultur förstådd på det sättet är inget vi skapar en gång för alla utan en process som måste pågå hela tiden för att vi ska kunna hjälpa varandra att känna lojalitet mot det samhälle vi lever i och utveckla en delaktighet som låter oss utvecklas på ett positivt sätt.

Handfast och förenklat: när vi hjälper unga människor – svenskfödda eller invandrade – att på egna villkor ge uttryck för sitt liv, sina känslor och erfarenheter så visar vi att de är viktiga och att det finns en värld som lyssnar och som de kan påverka.

Integration är således något man gör tillsammans. Det handlar om att byta berättelser, bygga relationer och skapa nätverk och kontakter som gör att man kan finna sin plats som en aktiv

samhällsmedborgare. Att verka för integration är att visa lyhördhet gentemot ”de andra” och att också ibland låta dem bestämma villkoren för kommunikationen. Dialog är inte att avkräva svar eller leverera lösningar. Dialog är att tillsammans ge sig ut och leta efter en förståelse som man kan omfatta gemensamt.

Umeå 2010-06-29

Dan-Ove Willman
Projektledare

Underlag för redovisning av genomförda aktiviteter och deltagare

A. Aktivitet/delprojekt för avgränsad grupp av deltagare)	Antal deltagare							Kommentarer och förtydliganden
	TOT	varav (exempel)						
		Svenska		Tredjeland		ledare		
		Män	Kv	Män	Kv	Män	Kv	
Sommarläger Tavelsjö (umeå) 27 – 30 juli	29	2	13	12	2	2	3	
Filmworkshop i Vilhelmina 25-27/9	23	6	5	10	1	3		
Teaterworkshop, Nordmaling 9-11/10	16	2	5	8	1	1	1	
Höstläger, workshops 26 – 28/10	38	8	13	14	3	3	1	
Ledarutbildning Åkullsjön 15-17/1 2010	12	2	4	5	1	2	1	
Teaterworkshop, Umeå 20-21/3	14	3	3	6	2	1	2	

B. "Öppna" projektaktiviteter (se instruktionen)	Antal deltagare (ca)	
Rekryteringsworkshops Åsele 17 juni	25	Syftade till att presentera proj. 12 tecknade sig för fortsatt information. Var av 2 deltagit i projektets aktiviteter
Rekryteringsworkshops i Vilhelmina 18 juni	45	37 tecknade sig för fortsatt information. Varav 56 deltagit i senare aktiviteter
Boxning, böcker och värderingar, Volgsjö skola V-mina 6-8/10	90	Programmet med boxningsintro, bok och värdegrundssamtal genomfördes i fyra klasser
Höstfest, Umeå 27/10	70	Festen hölls in anslutning till höstlägret och syftade bl a till att synligöra projektet. Därför var politiker och samarbetspartners inbjudna. Uppträdande av ungdomar, presentation av projektet.
Workshosdag i Åsele 14/11	75	Boxning, dans teater skrivande... deltagarna fick gå runt i olika aktiviteter
Boxning, böcker och värderingar, Hembergskolan V-mina 17-19/11	90	
Boxning, böcker och värderingar, Saxnäs 16-18/2	50	
Boxning, böcker och värderingar, Dikanäs 23-25/3	40	

